

דין וערכים

מפסיקת בתי הדין הצבאיים - מוגש ככלי עזר למפקד מטעם חיל החינוך
ויחידת בתי הדין הצבאיים

פסיקה צבאית ב"חדבות ברזל" - הוצאת נשק בעת מלחמה

אוכלוסיית יעד: מפקדים בדרגת סרן - רס"ן - מ"פים ומקביליהם

לפסק הדין המלא - לחצו כאן

"בשנים האחרונות, אנו עדים לריבוי מקרים של עבירות בנשק על סוגיהן. עבירות אלה, שהפכו זה מכבר ל"מכת מדינה", מגלמות סכנה ממשית לביטחון הציבור ולשלומם ופוגעות בשמירה על הסדר הציבורי ובקדושת חיי האדם.

לצד חומרתן של עבירות הנשק המתבצעות בנסיבות אזרחיות, חומרה יתרה נודעת לעבירה הצבאית של הוצאת נשק מרשות הצבא, המתבצעת, בכלל, תוך ניצול זמינותו של הנשק ונגישותו לחיילי צה"ל. לצד הפגיעה בערכי שלום הציבור ובקדושת חיי האדם, עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא פוגעת באורח קשה גם בערכים הייחודיים למסגרת הצבאית, ובכללם ערכי האחריות, האמינות, הרעות והשליחות, תוך מעילה בוטה באמון המערכת הצבאית. מטבע הדברים, ניצול הנגישות לאמצעי לחימה לטובת ביצוע עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא, פוגעת גם בכשירות היחידה ובכוננותה המבצעית.

על חומרתן המופלגת של עבירות הנשק, ניתן ללמוד הן מן העונש המרבי הקבוע בצדן (15 שנות מאסר בעבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא, למשל); והן מתיקון החקיקה מהעת האחרונה יחסית, במסגרתו נקבע עונש מזערי לחלק מעבירות הנשק, כך שלא יפחת מרבע העונש המרבי שנקבע לצדן (סעיף 144(ז) לחוק העונשין). בדברי ההסבר להצעת החוק בואר, כי תכלית התיקון היא להילחם "מלחמת חורמה" בתופעת החזקת הנשק הבלתי-חוקי, אשר עשוי, בסופו של יום, להגיע לידיים בלתי מורשות, פליליות ואף עוינות, ולשמש קרקע לביצוע מעשה קטלני ואף למטרות טרור.

הוצאת נשק מרשות הצבא בעת לחימה - פסקי הדין:

אך לאחרונה, דן בית הדין הצבאי לערעורים בערעורו של חייל בדרגת סמל, שפנה לפלסטיני תושב חברון שעמו הייתה לו הכרות והציע למכור לו נשק. בהמשך, נסע החייל לבסיס האימונים של חטיבת הצנחנים בשומריה ונבנס לבסיס רגלית כשהוא לבוש מדים ועל פניו מסכה כירורגית. בעודו עונד דרגות סגן, פנה לטירון שהיה במגורי הטירונים, תוך שהוא מתחזה לקצין בעל תפקיד, שאל אותו מספר שאלות על נשקו האישי מסוג רוס"ד M-4, והציג בפניו מצג כי עליו לקחת את הנשק לבדיקה וכי ישיב אותו לאחר מכן. החייל הבניס את הנשק לתיק שהביא עמו, יצא מהבסיס ובהמשך נסע לחברון, שם מכר את הנשק תמורת 35,000 ש"ח. חרף המאמצים הרבים שהושקעו, לא עלה בידי גורמי החקירה לאתר את כלי הנשק ולהשיבו. בית הדין המחוזי הרשיע את החייל, לאחר שמיעת ראיות, בעבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא, סחר בנשק ועבירות נוספות והשית עליו **עונש מאסר בפועל לתקופה בת שבע שנים ומחצה**, לצד מאסרים מותנים, קנס בסך 30,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי. עוד הורה בית הדין על חילוט 35,000 ש"ח מתוך סכום הכסף המזומן שנתפס בביתו של החייל.

בדחתו את ערעור ההגנה על הכרעת הדין המרשיעה, כמו גם את ערעורי הצדדים על מידת העונש, קבע בית הדין הצבאי לערעורים כי "כאשר מדובר בחיילים, שלהם נגישות גבוהה לכלי נשק ותחמושת – הרי שלפגיעה בערך החברתי יקוד הערך של הגנה על שלום הציבור והסדר הציבורי, נוספת הפגיעה בערכים החברתיים הייחודיים לצבא, אשר נועדו לקדם את ביטחון המדינה: פגיעה במוכנות הצבא, בצורך להשליט סדר ומשמעת, ואף בערכים כמו אמון המפקדים בחיילים ואמון הציבור בצה"ל" (ע/39,25/23 סמל א' נ' התובע הצבאי הראשי (2024)). פסק דין זה, שניתן בבית הדין הצבאי לערעורים בראשית השנה, משקף את **מגמת ההחמרה הניכרת במדיניות הענישה בעבירות אלה**, בפרט על רקע המציאות השוררת בישראל – הן הפלילית והן הביטחונית.

כידוע, ביום 7 באוקטובר 2023, לאחר חדירת מחבלי חמאס לשטח מדינת ישראל, דציחתם וחטיפתם של אזרחים ישראלים וחיילים, **החלה מלחמת חרבות ברזל**. מאז, מתמודדת מדינת ישראל עם לחימה עזה בעזה, לצד איומים משמעותיים מצפון ופעילות ענפה לסיכול טרור באזור יהודה ושומרון. מאז פרוץ המלחמה נדרשים כוחות הלחימה הסדירים, המשרתים כתף אל כתף עם כוחות המילואים, **לכשירות מבצעית עליונה**, כשהם פועלים כל העת, לילות כימים, במחויבות מלאה לשמירה על ביטחון המדינה, תוך חתירה מתמדת לניצחון.

לדאבון הלב, גם בתקופה זו, אנו עדים למקרים של עבירות בנשק, לרבות עבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא. מטבע הדברים, יש לייחס לעבירות אלה **משנה חומרה, עת הן נעשות בתקופת מלחמה**.

כך למשל, לא מכבר הורשע על פי הודאתו נגד בדרגת רס"ל, בכך שבהיותו בשירות מילואים פעיל בבסיס מחנה ירדן, נשא והוביל ברכבו ובמקומות נוספים נשק מסוג רוס"ד M-16 השייך לחייל אחר. עם דיווח על היעלם כלי נשק, נפתחה החקירה. בגזר הדין ציין בית הדין הצבאי כי הנגד, שהוצב בגדוד מילואים כנהג משא כבד, נקרא לשירות מילואים סמוך לאחר פתיחת מלחמת חרבות ברזל. באותו עניין, מצא בית הדין הצבאי לכבד את הסדר הטיעון שבו נקשרו הצדדים, ובמסגרת נימוקיו עמד בית הדין על חומרתן של העבירות, בפרט נוכח תקופת הלחימה.

ובך נקבע בגזר הדין: "עבירות בנשק מכל סוג שהוא הן מהעבירות החמורות בספר החוקים ויעיד על כך העונש בצדן. מדובר בעבירות הטומנות בחובן סיכון רב לשלום הציבור ולחיי אדם... חומרה יתרה מצויה בעיתוי ביצוע העבירה, בעיצומה של מלחמה, בה הצבא רתום כולו למשימות הגנה ומלחמה וזקוק למוכנות מלאה של אמצעי לחימה עבור כוחותיו". על הנגד הושתו 34 חודשי מאסר לריצוי בפועל, לצד עונש מאסר מותנה, קנס בסך 34,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי.

צפון (מחוזי) 843/23 התובע הצבאי הראשי נ' רס"ל ד' (2024).

בעניין אחר, הורשע חייל בדרגת סמל בעבירה של ניסיון הוצאת נשק מרשות הצבא, זאת לאחר שהגם שהונפק לו נשק במסגרת תפקידו, הגיע ליחידתו ללא נשק, קיבל טופס החתמה על נשק, ובהמשך הגיע לנשקיה כשעל גבי הטופס דשומים פרטיו של חייל אחר. אחד הנשקים הבחין כי השם שעל גבי הטופס אינו שמו של החייל וכי נופק לחייל נשק אחר, ועל כן סירב לספק לו נשק נוסף. החייל מסר כי התכוון לחתום על נשק עבור חייל אחר וכי יחזור מאוחר יותר, אולם עזב את המקום וניגש לבסיס אחר, כשהוא נושא את נשקו האישי. בגזר הדין, עמד בית הדין על החומרה הרבה והפגיעה הקשה באמון מקום בו חיילי צה"ל מנצלים לרעה את נגישותם לכלי נשק ואמל"ח. עוד עמד בית הדין על כך ש"הוצאת הנשק מידי הגורמים המוסמכים בצבא עלולה הייתה להסתיים בהגעתו לידיים שאינן מורשות ואפילו ידיים עברייניות או עוינות", וכי למעשים אלה "חומרה מיוחדת כאשר הם מבוצעים בעיצומה של תקופת לחימה", על כן הוסף כי "ברגיל ראוי היה להטיל על הנאשם עונש מאסר כבד מזה שהציעו הצדדים", אך לאור נסיבות המקרה הייחודיות, כובד הסדר הטיעון ועל החייל הושתו 30 חודשי מאסר לריצוי בפועל, לצד עונשי מאסר מותנים, קנס והורדה לדרגת טוראי.

דרום (מחוזי) 304/23 התובע הצבאי הראשי נ' סמל א' (2024).

מערך השיעור למפקד:

• **פתיחה:** מפקד יקר, פסקי דין אלו עוסקים באירועים שבהם חיילים הוציאו נשק מרשות הצבא או ניסו לעשות כן. זוהי הזדמנות עבורך לעסוק עם חייליך בנושא זה, ולהעמיק בקשר בין פסקי דין לבין הערכים העולים מתוכם.

• ספר לחיילים את תיאור המקרים באופן כללי מתוך הפירוט מעלה.

• קרא לחייליך את הציטוט מתוך האגרת:

"בשנים האחרונות, אנו עדים לריבוי מקרים של עבירות בנשק על סוגיהן. עבירות אלה, שהפכו זה מכבר ל"מכת מדינה", מגלמות סכנה ממשית לביטחון הציבור ולשלומן, ופוגעות בשמידה על הסדר הציבורי ובקדושת חיי האדם".

קיים דיון על בסיס השאלות הבאות (ניתן להיעזר בכולן או בחלקן):

- אילו ערכים מרכזיים נפגעים באירועים מסוג זה? ניתן להיעזר בציטוט מהאגרת: "לצד הפגיעה בערכי שלום הציבור ובקדושת חיי האדם, עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא פוגעת באורח קשה גם בערכים הייחודיים למסגרת הצבאית, ובכללם ערכי האחריות, האמינות, הרעות והשליחות, תוך מעילה בוטה באמון המערכת הצבאית."
- באיזה אופן פוגעות עבירות מסוג זה ביחידה ובצה"ל? ניתן להיעזר בערכים שצויינו מעלה וכן בציטוט מהאגרת: "מטבע הדברים, ניצול הנגישות לאמצעי לחימה לטובת ביצוע עבירה של הוצאתם מרשות הצבא, פוגעת גם בכשירות היחידה ובכוננותה המבצעית."
- עמדו על פוטנציאל הפגיעה המשמעותי בחיי אדם - כאשר מתבצע סחר בנשק או עבדות בנשק, אנו עלולים להסתכן בכך שכלי הנשק יגיעו לידיים עבריינות ואף עוינות ועלולה להיגרם פגיעה בחיי אדם ובגוף, גם כלפי אזרחים בלתי מעורבים. ניתן להפנות לאמור באגרת ולפיה: "עבירות בנשק מכל סוג שהוא הן מהעבירות החמורות בספר החוקים.... מדובר בעבירות הטומנות בחובן סיכון רב לשלום הציבור ולחיי אדם..."
- אין חולק כי מדובר בעבירות חמורות ביותר, אך האם יש הבדל בחומרת העבירה אם היא מבוצעת בעת שגרה או בעת חירום? ניתן להתבסס על האמור באגרת: "חומרה יתרה מצויה בעיתוי ביצוע העבירה, בעיצומה של מלחמה, בה הצבא רתום כולו למשימות הגנה ומלחמה וזקוק למוכנות מלאה של אמצעי לחימה עבור כוחותיו."

סכם את השיעור עם המסרים הבאים:

- **חיי אדם** - החובה לשמור ולהגן על חיי אדם הוא ערך עליון אשר לאורו ינהגו משרתי צה"ל בשגרה ובחירום. על החייל להגן על חבריו לנשק ולפעול כל העת מתוך הכרה בקדושת החיים. עבירות הקשורות לכלי נשק (הוצאה, נטילה, סחר ועוד) פוגעות בקדושת חיים ובהגנה על שלום הציבור והסדר הציבורי וכמו כן בשמירה על בטחון המדינה, מוכנות הצבא ואמון הצבא במשרתים בצה"ל. ניתן להפנות לרוח צה"ל - "החייל ינהג באופן מושכל ובטיחותי בכל פעולותיו, מתוך הכרה בחשיבותם העליונה של חיי אדם. בעת לחימה יסכן את עצמו ואת דעיו במידה הנדרשת לביצוע המשימה".
- **טוהר הנשק** - שימוש בנשק צריך להיעשות לשימוש המשימה בלבד. פגיעה בטוהר הנשק והוצאתו מרשות הצבא פוגעת בצבא כולו ומסכנת באופן ממשי את חיי האזרחים והתושבים. הוצאת נשק מרשות הצבא מהווה ניצול לרעה של האמון שהצבא נותן בחייליו וניצול לרעה של הזמינות והנגישות של המשרתים בצבא לכלי הנשק. ניתן להפנות לרוח צה"ל - "החייל ישתמש בנשקו ובכוחו לביצוע המשימה בלבד, אך ורק במידה הנדרשת לכך, וישמור על צלם אנוש אף בלחימה. החייל לא ישתמש בנשקו ובכוחו כדי לפגוע בבני אדם שאינם לוחמים ובשבויים, ויעשה כל שביכולתו למנוע פגיעה בחייהם, בגופם, בכבודם וברכושם".
- **גורל ישראל תלוי בשני דברים:** 'בכוחה ובצדקתה', אמר בן גוריון. מיום הקמתו חרט צה"ל על דגלו וקידש ערכים חשובים ובהם קדושת החיים, כבוד האדם וטוהר הנשק. ערכים אלו נשענים על מורשת יהודית ארוכת שנים של עמנו - 'עם חפץ חיים'.

המפקד, סכם עם הנקודה הבאה:

צה"ל פועל לפי מערכת מוגדרת של דין וערכים. חובה על כולנו, כחלק מעמוד השדרה הערכי של צה"ל, לא רק לנהוג בהתאם למגבלות הדין, אלא גם לעמוד באמות המידה הערכיות המצופות מחיילי צה"ל, בהתאם לרוח צה"ל.

לחץ כאן לקטלוג
הכלים החינוכי

לחץ כאן לאתר יחידת
בתי הדין הצבאיים